

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ
KATEDRA HUDEBNÍ KULTURY A VÝCHOVY

**TRADIČNÍ VÝROBA HUDEBNÍCH NÁSTROJŮ
KARLOVARSKÉHO KRAJE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Alžběta Moravová

Specializace v pedagogice, obor Hudba se zaměřením na vzdělávání

Vedoucí práce: Mgr. Vít Aschenbrenner Ph.D.

Plzeň 2021

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně
s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni, 12. května 2021

.....

vlastnoruční podpis

PODĚKOVÁNÍ

Mé poděkování patří především Mgr. Vítu Aschenbrennerovi za vřelý přístup a veškeré cenné rady, díky kterým mohla vzniknout má bakalářská práce.

Děkuji také panu Michalu Ráczovi za spolupráci při rozhovoru.

OBSAH

SEZNAM ZKRATEK	2
ÚVOD	3
1 VÝROBA HUDEBNÍCH NÁSTROJŮ V LUBECH	4
1.1 POČÁTKY VÝROBY	4
1.1.1 Johann Adam Pöpel	6
1.2 VÝROBA 18. STOLETÍ	7
1.3 VÝROBA 19. STOLETÍ	8
1.3.1 Schönbašská houslařská škola	13
1.4 VÝROBA 20. STOLETÍ	15
1.4.1 Období rozvoje v letech 1900 - 1914.....	15
1.4.2 Výroba v letech 1918 - 1938.....	17
1.4.3 Obnovení výroby po 2. světové válce.....	21
1.4.4 Výrobní družstvo AMATI.....	23
1.4.5 Vznik Cremony.....	24
1.5 SOUČASNÁ VÝROBA HUDEBNÍCH NÁSTROJŮ V LUBECH	27
1.5.1 Rodinné firmy na výrobu nástrojů.....	27
2 STRUČNÉ SEZNÁMENÍ S VÝROBOU HUDEBNÍCH NÁSTROJŮ V KRASLÍCÍCH.....	30
2.1 POČÁTKY VÝROBY	30
2.2 VÝROBA 18. STOLETÍ	30
2.3 VÝROBA 19. STOLETÍ	31
2.4 VÝROBA 20. STOLETÍ	32
2.5 NEJVÝZNAMNĚJŠÍ VÝROBCI HUDEBNÍCH NÁSTROJŮ V KRASLÍCÍCH	32
2.5.1 Bohland & Fuchs.....	32
2.5.2 Kohlert	33
2.5.3 AMATI - Denak.....	34
ZÁVĚR.....	35
RESUMÉ	37
SEZNAM LITERATURY	38
SEZNAM ONLINE ZDROJŮ.....	40
SEZNAM OBRÁZKŮ	41
PŘÍLOHA.....	I

SEZNAM ZKRATEK

a.s. – akciová společnost

atd. – a tak dále

ISŠ – integrovaná střední škola

jr. – junior

ks – kusů

např. – například

nar. – narozen

obr. – obrázek

roz. – rozeno

sen. – senior

spol. – společnost

sr. – starší

s.r.o. – společnost s ručením omezeným

tzv. – takzvaný

* – narozen

ÚVOD

Téma své bakalářské práce jsem si vybrala, abych se dozvěděla co nejvíce informací o svém rodném městě Luby a o tradiční výrobě nástrojů v celém Karlovarském kraji, který je výrobou hudebních nástrojů proslulý po celém světě.

Každý, kdo se někdy věnoval smyčcovým či žesťovým nástrojům, musel slyšet o dvou nejznámějších firmách Cremoně a AMATI, zabývající se jejich výrobou. Města Kraslice a Luby se neodmyslitelně zapsaly do historie hudební výroby. Rčení „zlaté české ručičky“ zde platí dvojnásob, i když z počátku výroby lze spíše mluvit o ručičkách česko – německých.

Dlouholetá tradice výroby nástrojů po několika staletí se dodnes udržela v obou městech. S velkým nadšením a zapálením pro celé hudební řemeslo se snaží nová generace umělců dostat do světového povědomí.

Bakalářská práce nás stručně seznámí s celou historií od počátků až po současnost. Nelze však do této práce obsáhnout veškeré informace, které by si tu zasloužily být. Zvolené téma je velice rozsáhlé a zaslouží si delší pozornost.

Mým úkolem, kterým jsem si svou práci určila, je vzbudit ve Vás zájem o historii výroby hudebních nástrojů. Věřím tomu, že Vás celá historie výroby nadchne tak jako mne a budete se o ni zajímat i po dočtení mé práce.

1 VÝROBA HUDEBNÍCH NÁSTROJŮ V LUBECH

1.1 POČÁTKY VÝROBY

Počátky výroby hudebních nástrojů v Krušnohoří se nedají přesně datovat. Mnoho pramenů shořelo při několika požárech města. Jedním z největších požárů byl například roku 1739, při kterém vyhořela v Lubech radnice, fara a více jak 60 dalších domů.¹ Z této historie se nám nedochovalo skoro žádné množství pramenů a my se můžeme už jen domnívat, kdy přesně a kým výroba hudebních nástrojů v Lubech započala.

Samotné výrobě houslí předcházela výroba citer. Působilo zde až na 60 výrobců těchto nástrojů. „*Výrobu citer na Lubsku nelze oddělovat od výroby ostatních nástrojů. Lubsko proslulo především výrobou houslí. Předpokládá se, že první výrobci hudebních nástrojů se zde usadili v druhé polovině 16. století. Rafael Engl se zmiňuje, že roku 1580 vandrovali houslaři ze Schönbachu do saského Vogtlandu. Z toho vyplývá, že již dříve před tímto datem byli v Schönbachu houslaři.*“²

Historikové se ale přiklánějí až k datům v druhé polovině 17. století, které je podloženo nejstarším dochovaným nástrojem z tohoto regionu, kterou je viola od Johanna Adama Pöpela s datem výroby 1664.

Dalším důkazem o existenci výroby nástrojů v Lubech již před třicetiletou válkou, která probíhala na tomto území v letech 1618 – 1623³, je zmíněna jako předloha pro vznik houslařského cechu v Markneukirchenu cechovní regule lubského cechu. Zakladateli cechu v Markneukirchenu bylo 12 mistrů houslařů, z nichž byl jeden z mistrů i výše zmíněný Adam Pöpel.

V 16. století byla hlavním zdrojem financí na území města Luby těžba v královských dolech na rtuť, která zanikla po třicetileté válce z důvodu nuceného odchodu nekatolických

¹ SKOKAN, František. *Svět houslí*. Praha: Státní hudební vydavatelství, 1965. s. 166

² FOLPRECHT, Jan. *Citery v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Ostrava: Opus Print ve spolupráci se Sdružením citerového klubu Radegast, 2005. ISBN 80-239-6574-3. s. 32

³ „Třicetiletá válka se obvykle dělí na čtyři části: První část, tzv. česko-falcká válka 1618-1623 (někdy se rozlišuje období české války 1618-1620 a falcké války 1620-1623), zahrnuje odboj českých stavů, vládu Fridricha Falckého v Čechách, a později jeho boj z Nizozemí. Někdy se k této fázi řadí i léta 1623–25, v té době se však ve střední Evropě nebojovalo. První roky války probíhaly především na území českého království a rakouského arcivévodství, kde povstání proti Habsburkům začalo. Po bitvě na Bílé hoře (8. 11. 1620) se boje přesunuly na území Svaté říše římské (dnešní Německo).“ *Dějepis.com: Třicetiletá válka* [online]. Václav Němec, Hana Gernešová [cit. 2021-5-5]. Dostupné z: <https://www.dejepis.com/ucebnice/tricetileta-valka/>

horníků. Novým způsobem výdělku byla výroba hudebních nástrojů.⁴ V letech 1739 – 1770 je známo více než 40 jmen houslařů. Mezi nimi jsou například i významná jména jako byl rod Hoyerů, Wilferů, Schnabelů a Siebenhünerů.⁵

Jiří Pátek uvádí ve své knize doložené podmínky ze 17. století pro ty, kteří se chtěli vyučit houslařskému umění. „Kdo se chtěl vyučit houslařskému umění, musel vstoupit na čtrnáct dní k mistrovi na zkušenou. Po předložení důkazu o čestném a manželském původu a zaplacení 3 zlatých mohl nastoupit do učení. Čtyřletou učební dobu, za kterou musel zaplatit 17 zlatých, musel „plně a čestně“ využít a po jejím skončení pohostit všechny členy cechu pečením a dvěma vědry piva. Po vyučení následoval povinný dvouletý vandr. Kdo se vrátil dřív, musel začít znovu. Po návratu z vandru pracoval budoucí mistr houslař rok jako tovaryš a pak teprve mu bylo povoleno zhotovení mistrovského díla, které musel ukončit do tří týdnů.

Během této lhůty byl povinen podle článku 9 cechovního řádu zhotovit:

- 1. Diskantové housle z pěkného dřeva a čistě zasazeným krkem, ohraněným hmatníkem a s trojím, čistě vysazenými výložkami v horní a dolní desce*
- 2. Citeru (později kytaru) z pěkného dřeva s čistým registrem*
- 3. Violu da Gamba s šesti strunami bez závad.*

Všechny tři kusy musely být provedeny v žluté barvě bez skvrn.

Na těchto třech nástrojích pracoval uchazeč o přijetí do cechu denně od rána do šesti hodin večer pod dohledem nejstaršího cechovního mistra nebo jeho zástupců, kteří se dostavili vždy na začátku a před koncem pracovního dne. Přitom byl samozřejmě povinen nabídnout dohlížejícím mistrům „ohřáté pivo nebo kořalku a něco housek“. Po uplynutí třítydenní lhůty musely být mistrovské nástroje předloženy cechu k přezkoušení. Vadné kusy musely být zhotoveny znovu nebo byla vyměřena pokuta.

Při prohlášení za mistra byl tovaryš povinen vystrojit pro členy cechu hostinu s předepsanými třemi vědry piva a zaplatit určený obnos do cechovní truhlice. Nově jmenovaný mistr byl dále veden k tomu, aby se během jednoho roku oženil, jinak musel

⁴ PELANT, Jan. *Města a městečka Západočeského kraje: stručné dějiny, současnost a výběrová bibliografie 129 míst*. 2. vyd. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1988. s. 183

⁵ VRKOČOVÁ, Ludmila. *Domovem hudby*. Praha: Panton, 1988. s. 104

1.2 VÝROBA 18. STOLETÍ

V listopadu roku 1739 vyhořel celý střed města Lubů. S radnicí a farou lehlo popelem celkem 57 domů a celý archiv města. Díky tomuto požáru nejsme dnes schopni přesně říci, kdy zde započala výroba hudebních nástrojů.

Jediná zachráněná matrika byla z roku 1698. V ní můžeme nalézt záznam o existenci houslařství v Lubech. *„Při křtu je v tomto roce uveden Elias Placht, narozený kolem roku 1690 v Mimoni, povoláním lesník. V roce 1723, již o dva roky později, je v matrice opět uveden již jako houslař. Elias Placht je tak prvním prameny doloženým houslařem v Lubech a vzhledem k chybějícím jiným zprávám a dokladům bývá označován za novodobého zakladatele houslařství v Lubech.“*⁸

Rod Plachtů je velice významný. V 18. století bylo v Lubech více než 40 výrobců hudebních nástrojů, z toho 15 rodu Plachtů. Dalšími významnými houslařskými rody jsou rodina Sandnerů, Hoyerů a Schusterů. *„Tito mistři houslaři zhotovovali housle a všechny jejich části zcela sami. Pokud byla po jejich výrobcích poptávka, pak u houslí, které nezhotovovali zcela sami a jejichž části odebírali od jiných houslařů, užívali poctivě upozorňující označení. To dokládají například práce Josefa Schustera, jehož velmi žádané, ale jím samotným ne celé zhotovené housle, označoval v nálepce dodatkem Musikinstrumentenfabrik. Mistrovské práce těchto nejvýznamnějších a nejznámějších houslařů z 2. poloviny 18. století měly rozhodující podíl na vytvoření tzv. schönbašské školy⁹, která založila tradici výroby kvalitních mistrovských nástrojů v Lubech a která pak sehrála významnou roli při udržení dobré úrovně a dobrého jména lubského houslařství v době převládající masové výroby houslí o sto let později.“*¹⁰

Smyčcové nástroje byly nadále hlavním produktem výroby v Lubech. První rozmach novodobé výroby houslařských nástrojů v letech 1770 – 1780 vedl pravděpodobně i k založení nového houslařského cechu.

⁸ PÁTEK, Jiří. *Z dějin houslařství na Chebsku: Aus der Geschichte des egerländer Geigenbaus ; Historie Lubské houslařské školy = Geschichte der Schönbacher Geigenbauschule*. Cheb: Integrovaná střední škola Cheb - Houslařská škola, 2014. ISBN 978-80-260-7712-1. s.18.

⁹ Město Luby neslo dříve německý název Schönbach, k jeho přejmenování došlo až v roce 1947. Z tohoto důvodu nesla škola název Schönbašská nikoliv Lubská v dnešní době je ale možné zaznamenat v pramenech oba dva názvy.

¹⁰ PÁTEK, Jiří. *Z dějin houslařství na Chebsku: Aus der Geschichte des egerländer Geigenbaus ; Historie Lubské houslařské školy = Geschichte der Schönbacher Geigenbauschule*. Cheb: Integrovaná střední škola Cheb - Houslařská škola, 2014. ISBN 978-80-260-7712-1. s.20.

O tom, že se starý cech rozpadl, máme možné důkazy z nedalekého Markneukirchenu. Zde byla v roce 1754 podána stížnost na příval lubských nástrojů, které byly označeny za „necechované“ nástroje. Rozpad lubského cechu je odhadován na jedno celé století.

Po celou dobu nefunkčnosti cechu zde ale výroba houslí neustala. Našly se dochované housle od Mathiase Wenzela Plachta, vyrobené v roce 1708, které nám jsou důkazem toho, že zde výroba probíhala i před rokem 1721, kdy se setkáváme s prvním doloženým houslařem v Lubech.

O vzestupném vývoji hudebních nástrojů v 18. století nás přesvědčuje i narůstající škála výroby hudebních nástrojů na Lubsku. Nenajdeme zde již jen houslaře a loutnaře, ale i výrobce dalších hudebních nástrojů a jejich součástí. Matrika nám dokládá 7 výrobců, z toho 5 patří k rodu Schnabelů, kteří se zabývali výrobou smyčců. V roce 1767 se objevuje v matrikách také Josef Pauer z Horních Lubů, který se věnoval výrobě rohů.

1.3 VÝROBA 19. STOLETÍ

Začátkem 19. století byl v Lubech založen nový houslařský cech, který se zde udržel až do roku 1945. Důkazem o existenci nového cechu nám je listina „úctyhodného houslařského spolku“ z roku 1826, která byla sepsána k oslavám spolku a podepsána 55 mistry houslaři. Mezi podpisy na listině můžeme najít jména známých výrobců kvalitních mistrovských nástrojů, jako například Sandnera, Fischera a Plachta.¹¹

Ve městě dochází k novému způsobu výroby hudebních nástrojů. Výrobci se přiklánějí k dělbě práce, začínají se vyrábět levné housle, samostatné součásti nástrojů a polotovary pro obchod.

---

¹¹ „Ke zrušení cechovního zřízení došlo s konečnou platností 20. prosince 1859 vydáním nového živnostenského řádu, avšak skutečná situace řemeslné výroby neodpovídala zásadám cechovního zřízení dávno předtím. 50. vydáním nového živnostenského řádu byla všechna řemesla prohlášena za svobodná a každý, kdo si zakoupil živnostenský list, mohl vykonávat řemeslo. Řemeslníci se i nadále sdružovali podle oborů v tzv. společenstvech, která plnila i některé úkoly bývalých cechů.“ WALTEROVÁ, Kristýna. *Cechy potravinářských řemesel v Mnichově Hradišti*. Praha, 2017. Bakalářská práce. Univerzita Karlova. Vedoucí práce Doc. PhDr. Ivana Ebelová, CSc. s. 21

V první polovině 19. století dochází k rozšíření dalších druhů hudebních nástrojů, které se v Lubech vyrábějí. K nám již známé výrobě houslí, smyčců, strun, louten a rohů přibývají výrobci kytar, mechanik pro basy, čela, citery, kytary a mandolíny. „*Někdy kolem roku 1826 je zavedena v Lubech Franzem Ignazem a Johannem Plachtem výroba kytar. Plachtové se jako houslaři naučili stavět kytary v Budapešti a rozšířili tuto výrobu i v Lubech. U Johanna Plachta se naučili výrobě kytar Karl a Josef Loosovi a kytary se postupně stávaly trvalým výrobním artiklem lubského nástrojářství. Jako druhý samostatný výrobce kytar bývá uváděn Anton Prüller, který se jejich stavbě vyučil v Budapešti a ve Vídni.*

Již v roce 1816 vyráběl Christoph Mitterwald první mechaniky pro basy a čela. U něho se tomuto řemeslu vyučil Josef Klier, který rozšířil kolem roku 1841 výrobu o mechaniky pro citery, kytary a mandolíny. První citery byly v této době v Lubech postaveny Antonem Schäferem, který se tomuto oboru vyučil ve Znojmě. Z Vídně přišel v tomto období do Lubů také další výrobce citer Martin Stingl.

Johann Fuchs zavedl v roce 1849 výrobu střevových strun, když již kolem roku 1815 byl znám jako specializovaný výrobce strun kvintových.“¹²

Výrobu hudebních nástrojů v první polovině 19. století v krušnohorské oblasti dělíme na tři druhy.

- 1. Drobná výroba mistrů:** Převážně rukodělná výroba, mistři vyrábějí nástroje s nejvyšší kvalitou v Lubech.
- 2. Domácí výroba:** Nejtypičtější, pro většinu je tato výroba hlavním, nebo vedlejším způsobem obživy. Nebylo výjimkou, že se výroby účastnila celá rodina včetně dětí.
- 3. Tovární výroba:** Využívaná hojně zejména pro zvýšení produktivity výroby. Využití především strojů ke zhotovení nástrojů.

Podle Sommerovy topografie, který pečlivě zaznamenával veškerou výrobu v Krušnohoří, víme, že v Lubech byla v roce 1845 jedna továrna Franze Hoyera, která se zabývala výrobou

---

¹² PÁTEK, Jirí. *Z dějin houslařství na Chebsku: Aus der Geschichte des egerländer Geigenbaus ; Historie Lubské houslařské školy = Geschichte der Schönbacher Geigenbauschule.* Cheb: Integrovaná střední škola Cheb - Houslařská škola, 2014. ISBN 978-80-260-7712-1. s. 26

nástrojů a zaměstnávala 30 dělníků. Dále zde bylo ještě sedm individuálních výrobců, kteří měli pod sebou dalších 49 dělníků.¹³

Bližší pohled na způsob výroby hudebních nástrojů na Lubsku nám ukazuje, že zde probíhala především v kombinaci dvou druhů práce, a to v domácí výrobě a výrobě tovární. Tento způsob zhotovování nástrojů zde probíhal velmi aktivně až do 40. let 19. století.

Kolem roku 1850 se v Lubech zabýval výrobou hudebních nástrojů každý pátý dospělý občan. K hlavnímu rozvoji výroby nástrojů došlo v letech 1860 až 1890, kdy můžeme mluvit o produkci instrumentů jako o hlavním faktoru v hospodářském životě města.

V 2. polovině 19. století se rozšiřuje množství domácích dělníků, především smyčcových nástrojů, kteří mají za úkol svými zhotovenými částmi nástrojů zásobovat dílny houslařů v Lubech. Díky této masové výrobě a menší kvalitě provedené práce se snížilo postavení chápání houslařského řemesla z „houslařského umění“ na pouhé „řemeslo houslařství“.

Dělba práce v této době přinášela až jedenáct profesí, jako byly například výrobce hmatníků, lubů, vík, žeber, řezbáře krků, nebo třeba přiřezávače dřeva. Výroba houslí dostává čím dál víc průmyslový charakter a vzdaluje se od základních cechovních regulí. Kvalita zvuku a provedení nástrojů byla tristní, ale i přesto byly Luby největším výrobcem hudebních nástrojů v okolí. Ročně se zde vyrobilo 100 až 150 tisíc kusů nástrojů. Svou masivní výrobou předběhly i německá střediska v Markneukirchenu a Mittenwaldu.

Jen díky zásluze pár jedinců, kteří se i nadále drželi tradičních postupů výroby kvalitních nástrojů, si dokázaly udržet Luby své jméno a předčily svými nástroji nekvalitní zvuk „krejcarových“ schönbašských výrobků z továrenské výroby. Jedním z nich byl známý houslař Anton Schäfer narozen roku 1834. Jeho nástroje, hodné mistrovské úrovně, měly typický hnědočervený lak. Dalšími mistry byli například Josef Anton Schäfer, Egid Sandner, který v roce 1875 založil vlastní dílnu, ve které zhotovoval nástroje podle Steinerova modelu určené hlavně pro export. Za nejlepší houslaře této doby bývá označována trojice mistrů houslařů A. Fischer (1806 – 1880), J. Sandner (1826 – 1869) a J. Lutz nar. 1834.

Velice významný byl Josef Sandner nar. 1845, který po vyučení procestoval celou Evropu a poté se usadil zpět v Lubech, kde se nadále věnoval samostatné výrobě. Typické pro něj

---

¹³ SOMMER, Johann. *Das Königreich Böhmen: statistisch-topographisch dargestellt. Bd. 13 Rakonitzer Kreis*. Praha: J. G. Calve, 1845.

byly jeho propracované hlavičky u všech nástrojů a jeho velký přehled v kvalitě a druhu dřeva. Zhotovoval také housle na objednávku podle starých vzorů. Roku 1873 mu bylo uděleno vyznamenání ve Vídni.

Velkou část výroby nástrojů v Lubech zastávaly smyčcové nástroje, nesmíme ale zapomenout na mistry, kteří v této době vyráběli dechové nástroje, harmoniky, výjimečně i harfy a cimbály. Nejznámějším výrobcem dechových nástrojů byl Rudolf Eser. Dalším významným obyvatelem města Luby byl majitel firmy na výrobu ladítek, dusítek, stojanů na noty atd. Byl to Leopold Müller. Jeden z největších podniků této doby na výrobu tahacích harmonik nesl název J. Köhler & Co.

Výroba smyčcových nástrojů se neustále zvyšovala, výrobci strun a smyčců se osamostatňovali a zakládali si své živnosti jako specializovaní řemeslníci. Jedním z těchto výrobců byl Josef Wilfer z Opatova, který vyráběl smyčce.

„Uváděná čísla kusů vyrobených v těchto samostatných odvětvích i u dalších výrobců součástek a ostatních nástrojů nám tak doplňují celkový obraz dosaženého stavu nástrojářského průmyslu na Lubsku v osmdesátých letech. Zpráva o stavu produkce pro rok 1887 uvádí, že bylo vyrobeno:

105 834 tuctů strun,

4 800 houslových smyčců,

3 000 pouzder na housle a citery,

2 000 různých dechových nástrojů,

2 000 signálních trubek,

1 750 klarinetů,

1 200 fléten.“¹⁴

Mezi nejznámější firmy, které splňovaly podmínku pro označení „firma“ z roku 1897, kterou bylo minimálně 20 zaměstnaných dělníků, spadají A. Osmanka vyrábějící citery a struny a firma J. Köhlera zabývající se výrobou harmonik.

---

¹⁴ PÁTEK, Jiří. *Z dějin houslařství na Chebsku: Aus der Geschichte des egerländer Geigenbaus ; Historie Lubské houslařské školy = Geschichte der Schönbacher Geigenbauschule*. Cheb: Integrovaná střední škola Cheb - Houslařská škola, 2014. ISBN 978-80-260-7712-1. s. 40

Vyrobené nástroje byly nejvíce vyváženy do tehdejšího Saska. Nástroje zde byly označeny za tzv. „anonymní výrobky“. Do Markneukirchenu byly dodávány skoro veškeré polotovary a až polovina vyrobených neoznačených houslí, které zde dodělali a poté je vyváželi jako své zboží do celého světa. „*Tak bylo např. v roce 1881 přes celnici ve Wernitzgrünu vyvezeno do Německa z Lubů 60 000 houslí, 51 840 korpusů, téměř 52 000 krků a 300 bas.*“¹⁵

V pamětních listech z roku 1882, sepsaných tehdejším starostou města Johannem Maierem, se můžeme dočíst o snaze Lubů, zapojit se samostatně do obchodního průmyslu se zahraničím. Vyzdvihuje zde také nejvýznamnější hudební obchodníky, kterými byli například Josef Placht sen., Josef Placht jr., Anton Lutz, Anton Osmanek, Wenzl Placht, Vinzenz Müller, Josef Lutz a Wenzel Hoyer.

Luby se zabývaly také vyvážením dřeva k výrobě nástrojů. Roku 1897 je zde vedeno 7 obchodníků v tomto odvětví. Zpočátku dodávali kvalitní dřevo z Českého lesa později ze Šumavy, z Karpat, z Bosny a Hercegoviny a z Tyrol. Exotické dřeviny se dovážely z Indie a Persie.

Později se stali lubští dodavatelé hlavním zdrojem dřeva pro výrobu nástrojů jak v sousedním Německu, tak i ve Francii a jiných zemích Evropy.

Zpracování a dovážení dřeva bylo pro veškeré továrny velice náročné. Dřevo se za pomoci vozů dováželo z Tršnic, kde končila železniční trať propojená s městem Cheb. Do Lubů bylo vybudováno železniční spojení až v roce 1900. Úprava dřeva probíhala na pilách převážně ručně, jen některé pily byly poháněny vodním pohonem.

Rozmach výroby se projevil i ve vybudování „Společenstva obchodníků s hudebními nástroji a výrobců hudebních nástrojů s působností pro politický okres Cheb - Genossenschaft der Musikinstrumentenhändler und Musikinstrumentenmacher“ v roce 1883, které mělo 200 členů. V této době se o Lubech mluví jako o rakouské Cremoně.

Město se snaží dostat z pověsti dodavatele nekvalitních nástrojů a povznést své jméno, alespoň na kvalitního anonymního dodavatele. Lubští nástrojáři získávají zpět svou hrdost

---

¹⁵ PÁTEK, Jiří. *Z dějin houslařství na Chebsku: Aus der Geschichte des egerländer Geigenbaus ; Historie Lubské houslařské školy = Geschichte der Schönbacher Geigenbauschule*. Cheb: Integrovaná střední škola Cheb - Houslařská škola, 2014. ISBN 978-80-260-7712-1. s. 44

a nejsou již jen pomyslnou pomocnou berličkou ostatním, ale vystupují jako kolektiv hospodářů, kteří si budují cestu vpřed.

1.3.1 SCHÖNBAŠSKÁ HOUSLAŘSKÁ ŠKOLA

Snaha o kvalitnější provedení výroby hudebních nástrojů vedla v roce 1873 k založení Obecné hudební školy. Díky této škole mohlo město pocítit pozdvižení houslařského řemesla a nástrojářského průmyslu. *„Cílem lubske školy bylo poskytnout teoretické a praktické hudební vzdělání především těm zájemcům, kteří se chtěli nadále věnovat výrobě hudebních nástrojů. Výuka na škole byla tříletá a byla zaměřena na hudební nauku, zpěv a praktickou výuku hry na nástroje. Přijímáni byli žáci po dovršení věku deseti let a zvláště pilní a nadaní mohli, pokud chtěli dosáhnout hlubších teoretických znalostí nebo ovládat více hudebních nástrojů, pokračovat ve studiu i po ukončení tříleté výuky jako externí studenti tzv. hospitanti.*

Žáci byli rozděleni uvnitř ročníků podle nástrojů, talentu a stáří. Všichni byli povinni absolvovat týdně dvě hodiny zpěvu a teorie. Týdenní výuka na housle byla stanovena na pět hodin, u ostatních nástrojů dvě hodiny.“¹⁶

O studium na škole byl velký zájem, ze 108 zájemců bylo přijato pouze 54 studentů. Prvním rokem vyučoval na škole jen jeden jediný učitel a zároveň ředitel školy Josef Wilfert. Roku 1879 byl na školu přijat druhý učitel, Engelbert Loh.

Do roku 1881 bylo na škole 210 žáků, z toho 56 absolventů, s dalšími lety postupně počet studentů přibýval. Tento velký nárůst vedl k zavedení jednoročního přípravného kurzu, ve kterém byl posouzen talent studentů, kteří zde chtěli studovat. Učitelský sbor se postupem času rozrostl na čtyřčlenný odborný učitelský sbor v tomto složení: Josef Wilfert, který byl současně ředitelem školy, Johann Lutz, Franz Raab a Josef Pfluger.

Výuka probíhala zpočátku v soukromých domech a později roku 1882 se přesunula na radnici města. S přibývajícím nápoem nových žáků bylo nutné jednat a vymyslet pro výuku vhodnější prostory. 15. září roku 1911 byla dostavěna nová dvoupatrová hudební škola s vlastním koncertním sálem.

---

¹⁶ Založení a vývoj Odborné houslařské školy v Lubech: založení a vývoj školy do roku 1945. *Historie výroby hudebních nástrojů v Lubech a okolí* [online]. [cit. 2020-11-06]. Dostupné z: <http://absolventi.gymcheb.cz/2006/lukodaj/lucka1/zalozeniavyvojskoly.html>

Škola se začíná v této době profilovat, jako středisko odborné technické výuky, které spolupracuje s místními výrobci. Byly zde zavedeny jednoměsíční mistrovské kurzy, určené pro nácvik lakování nástrojů. Dílenská mistři nabízeli také konzultační hodiny, pro místní výrobce, kteří se chtěli dozvědět informace o technických postupech výroby. Pohotová reakce školy na aktuální situaci výroby hudebních nástrojů v Lubech, se nejlépe dokládá na přestavbě dílenského vyučování roku 1914.

Jedním z největších problémů výroby v Lubech byla nedostatečná produkce smyčců. Počátkem století se touto výrobou zabývali nanejvýš 3 výrobci, kteří byli schopni vyrobit maximálně 5 000 kusů smyčců ročně. Zbytek smyčců, které byly potřeba ke kompletizaci nástrojů určených k vývozu, byly dováženy z německého Markneukirchenu. Z tohoto důvodu byla ve škole sloučena původní dvě oddělení dílenského vyučování na jedno, určené pouze na výrobu smyčcových nástroj a jedno další oddělení určené pouze na výrobu smyčců. V roce 1924 se stává novým ředitelem školy Alexander Kareis. Škola se i nadále snažila o poskytnutí teoretických znalostí a praktických dovedností na vysoké úrovni. S narůstající oblibou kytar, byla škola nucena v roce 1926 otevřít další oddělení zaměřené na výrobu trsacích nástrojů. *„Dílenská výuka se postupně rozšiřovala tak, že vedle dvou dvouletých oddělení s celodenní hudební výukou bylo otevřeno oddělení hudebně nástrojařské výuky, jako jednoroční, celodenní odborná škola pro výrobce hudebních nástrojů, která byla v polovině 30. let rozšířena na školu dvouletou.“*¹⁷

Novým ředitelem se stal Ing. Jaroslav Boček, který vedl školu až do roku 1941, kdy zde byla výuka přerušena z důvodu využití školy jako vojenského lazaretu.

Po 2. světové válce byla situace ve městě složitá, ale i přes to byla Státní odborná škola výroby hudebních nástrojů znovuotevřena již v roce 1946. *„Nejdříve jako závodní učňovské školy výrobců nástrojů a později byl tříletý učební obor Mechanik hudebních nástrojů vyučován ve středním odborném učilišti. V roce 1989 byla výuka rozšířena i o čtyřletý studijní obor zakončený maturitou Uměleckořemeslná stavba hudebních nástrojů. V současnosti*

---

¹⁷ PÁTEK, Jiří. *Z dějin houslařství na Chebsku: Aus der Geschichte des egerländer Geigenbaus ; Historie Lubské houslařské školy = Geschichte der Schönbacher Geigenbauschule*. Cheb: Integrovaná střední škola Cheb - Houslařská škola, 2014. ISBN 978-80-260-7712-1. s. 230

probíhá výuka oborů v samostatné budově houslařské školy, která je součástí Integrované střední školy Cheb.“¹⁸

Tato škola sloužila svému účelu až do roku 2005, kdy byla sloučena s Chebskou Integrovanou střední školou.

19

Obr. 2

Státní houslařská škola v Lubech u Chebu

1.4 VÝROBA 20. STOLETÍ

1.4.1 OBDOBÍ ROZVOJE V LETECH 1900 - 1914

Rok 1900 byl pro Luby velice zlomový. Dokončila se výstavba železniční trati mezi stanicemi Tršnice a Luby, díky kterému mělo město přímý spoj s Chebem, který byl v této době centrem tranzitního spojení s celou Evropou. Dalším důležitým milníkem tohoto roku je napojení závodů a dílen na městskou elektrárnu. Město se v této době začalo rozrůstat směrem na západ přes pomyslnou hranici potoka Lubinky. Dochází k výstavbě několika dominantních budov města. Roku 1903 byl postaven hotel Císař rakouský a o pár let později byla dostavěna i nová budova hudební školy. S masivním nárůstem občanů Lubů bylo nutné

¹⁸ *Houslařská škola více o škole ISS Cheb: HOUSLAŘSKÁ ŠKOLA – VÍCE O ŠKOLE* [online]. [cit. 2021-04-13]. Dostupné z: <https://www.isscheb.eu/houslarska-skola/>

¹⁹ Státní houslařská škola v Lubech u Chebu In: Výroba hudebních nástrojů v Lubech: 4. Založení a vývoj Odborné houslařské školy v Lubech. *Výroba hudebních nástrojů v Lubech* [online]. [cit. 2021-04-13]. Dostupné z: <http://absolventi.gymcheb.cz/2006/lukodaj/lucka1/zalozeniavyvojskoly.html>

vybudovat i nové prostory školy. Stavba dodnes dominantní budovy města byla započata 17. června roku 1902 a dokončena byla již za necelého půl roku 29. listopadu.

Luby zažívaly velice úspěšné období před 1. světovou válkou, důkazem nám jsou záznamy z roku 1902, kdy proběhlo sčítání výrobců hudebních nástrojů. Záznamy mluví o 1 154 osobách zaměstnaných v nástrojářském průmyslu, dalších 700 registrovaných výrobců hudebních nástrojů a dalších 424 registrovaných mistrů, a to pouze v Lubech.

„Hodnota vyrobeného zboží byla odhadnuta pro rok 1903 na 1,5 milionu korun a pro rok 1905 je uváděn tento rozsah produkce:

146 472 ks houslí,

2 215 čel,

1 310 bas,

3 000 citer,

2 950 kytar a mandolín,

2 400 smyčců,

ze součástek pak

18 390 tuctů krků,

18 630 tuctů houslových desek atd.“²⁰

Během dalších deseti let je nárůst celé výroby jednou takový a celkový zisk je odhadován v letech 1905 – 1913 na 3 miliony korun. V tuto dobu bylo v Lubech zaměstnáno 1 595 osob v nástrojářském průmyslu. Po přičtení samostatných domácích výrobců a pomocných sil se dostaneme až na číslo 3 000 aktivních výrobců hudebních nástrojů.

Rozsah výroby a neustálý rozvoj města nevedl ale jen k pozitivním výsledkům. Velice tristní byly výdělky obyvatel za výrobu nástrojů, které v mnoha případech nepokryly ani ty nejdůležitější náklady. Za den dokázali vyrobit 144 obyčejných kobylek, za ně si mohli

---

²⁰ PÁTEK, Jiří. *Z dějin houslařství na Chebsku: Aus der Geschichte des egerländer Geigenbaus ; Historie Lubské houslařské školy = Geschichte der Schönbacher Geigenbauschule*. Cheb: Integrovaná střední škola Cheb - Houslařská škola, 2014. ISBN 978-80-260-7712-1. s. 66

tehdejší obyvatelé vydělat 2 koruny, při lepší kvalitě 3 koruny. Nebyla tedy jiná možnost, než prodloužit pracovní dobu, která tehdy byla obvykle 10 hodin.

Rozšířil se také vývoz hudebních nástrojů z Lubů k nám již známým destinacím, Německu, Anglii, Rusku, Itálii a Rumunsku se připojily v roce 1913 Spojené státy americké, Argentina, Srbsko a Bulharsko.

Luby se snaží být prestižním městem, díky narůstající výrobě hudebních nástrojů. Bohužel začátek první světové války celý vývoj zastavil.

1.4.2 VÝROBA V LETECH 1918 - 1938

První poválečné měsíce byly pro město velice náročné. Započala první krize výroby v pohraničí, a to nejen z důvodu sociálních, politických, národnostních rozporů, ale i z důvodu selhání zásobovacího systému. Luby byly závislé na exportu nástrojů do zahraničí, to se ovšem z důvodu vzniku československého státu změnilo a jako jediný odběratel zůstal Markneukirchen v sousedním Německu. Opět jsme se tedy vrátili do pozice pomocníka cizího nástrojového průmyslu, jako tomu bylo v roce 1880. Zachovaly se také projekty, ve kterých se uvažuje o ukončení výroby hudebních nástrojů v Lubech, nebo její přesunutí na jiné místo.

Až roku 1920 se začala zlepšovat hospodářská situace města a výroba se pomalými krůčky začala vracet zpět do zajetých kolejí. Zvýšila se poptávka po hudebních nástrojích z Lubů kvůli exportu nástrojů do Ameriky a západoevropských států. Jedním z největších odběratelů byla Anglie se svými koloniemi. Lubští výrobci zažívají v letech 1920 – 1921 velký nárůst poptávky a výroba po čase převyšuje i předválečnou produkci a v hudebním průmyslu zde pracuje 4 500 lidí. Odhadovaná cena vyrobených nástrojů přesahuje v této době více než 30 milionů korun.

I přes zlepšení hospodářské situace se nedokázali lubští výrobci zbavit traumatu z konkurenčního Německa. Nechtěli si připustit, že kvalita lubských produktů není špičková a v žádném případě nezvládá pokrýt poptávku. Příkladem nám může být založení firmy Elektra v roce 1926, která se měla zabývat výrobou špičkových střevových strun. Po dvou letech, kdy se zde stihlo vystřídat i několik majitelů, byla firma uzavřena. Před Elektrou zde vznikly i další firmy, kolem roku 1919. Jejich záměrem bylo využít příznivé doby k nabytí co největšího podílu z výroby prosperujícího hudebního průmyslu. Takto vznikla například

firma Scheitler & Co., Jose Pötzl vytvořil největší lubskou firmu na výrobu houslí s názvem Pötzl & Co. Dalším zakladatelem byl Vinzenz Müller, který založil firmu Cremon roku 1922. Touto značkou byly značeny všechny sestavované i skupované nástroje. Její roční produkce byla 25 000 nástrojů. Byly založeny i další firmy, které dnes nelze bohužel pevně doložit, z důvodu jejich krátké existence.

Vysoké ceny za staré kvalitní nástroje vedly místní výrobce k tvorbě padělků. Snaha pokrýt více procent poptávky vedla k ještě většímu zhoršení kvality výrobků. Ti, co se chýlili k takovým postupům, reagovali v této době tak, že došlo v některých místech přímo k tovární výrobě. *„Z rozebraných houslí byly pořízeny přesné obtisky a pomocí frézy se pak vyráběly v celých sériích nástroje, které jsou sice mechanicky přesné, ale jsou ještě méně hodnotné nežli faktorské, jež byly alespoň rukodílné. Po továrnicku se též vyráběly housle, jejichž desky byly lisovány ze smrkových a javorových prkének 8 - 12 mm silných a 10 - 12 cm širokých. Ze dvou prkének byla vždy vylisována jedna deska. Výdělečný chvat, který poháněl výrobu, je zhusta patrný na nesymetrických spojích. Cedulky označují vždy zvukné jméno slavného mistra, nejčastěji Ant. Stradivariho, jsou ovšem křiklavými imitacemi. Některé z těchto nástrojů, jež se povedly a měly pěkný vzhled jednak pro jakost materiálu, jednak sestavením, takže části tvořily symetrický celek, byly na oklamání snad i kupců připraveny tím způsobem, že byly po nalakování přetřeny tmavou barvou, když byly předtím poškrábány na některých snadno přístupných místech. Barva pak byla výbrusem odstraněna a zdánlivě opotřebovaná místa zůstala jako stářím sešlá. Tyto metody přinesly některým lidem značné zisky, ale poškodily pověst schönbašského houslařství.“*²¹ Lubské výrobky dostaly opět díky těmto metodám postupů výroby špatnou pověst, která se zde udržela ještě ve třicátých letech.

Prvním českým výrobcem v Lubech byl František Boček, který nesouhlasil se současnými postupy výroby a označil zdejší výrobce za tzv. „výrobce laciných houslí, které jsou pouhou dětskou hračkou“. Spolu s dalšími mistry se snažil zachránit ctihodnost a charakter kvalitního tradičního řemesla. V letech dvacátých a třicátých se jednalo například o tato jména:

---

²¹ PÁTEK, Jirí. *Z dějin houslařství na Chebsku: Aus der Geschichte des egerländer Geigenbaus ; Historie Lubské houslařské školy = Geschichte der Schönbacher Geigenbauschule*. Cheb: Integrovaná střední škola Cheb - Houslařská škola, 2014. ISBN 978-80-260-7712-1. s. 85 - 86

Himmer Josef * 1894

Jeho nástroje nám jsou známy, jen díky nálepce na kytáře z roku 1826, na které stálo „Josef Himmer Lauten und Geigenmacher in Shönbach“.

Kreuzinger Josef II. * 1871

Již od deseti let pomáhal svému otci s výrobou desek. Houslařskému umění studoval u Jana Plachta, kterému byl již v této době pomocníkem. Jako pomocník pracoval také u Schallera a později vypomáhal s výrobou v houslařských domech v Markneukirchenu a Schönbachu.

Sloužil u vojenské hudby ve Vídni, kde své umění nadále zdokonaloval. Vlastní dílnu založil v roce 1896. Na výrobu používal kvalitní dřevo a olejový lak barvy oranžové žluti. V roce 1907 byl zvolen předsedou společenstva houslařů v Lubech.

Markert Ignác * 1891

Markert studoval u Karla Pötzla a Josefa Kreuzingera II. V letech 1920 – 1924 pracoval v Praze u Františka Kříže. Dále působil jako dílovedoucí u Karla Josefa Dvořáka. Po revoluci se rozhodl odstěhovat do Erlangenu.

Své nástroje stavěl po vzoru Stradivariho a Guarneriho, zřídka podle Bergonziho a Guadagniniho. Jeho velkým vzorem byl Jan Kulík, kterému se snažil svou prací přiblížit nejvíce. Ignácovy nástroje jsou typické svým pečlivým provedením, krásným dřevem a zlatožlutým olejovým lakem.

Sandner Antonín * 1899

Antonín vyráběl housle podle Stradivariho vzoru, které se vyznačují kolmo postavenými f, které jsou precizně řezány. Využíval lak citronové barvy a spodní desky nástrojů tvořil jen jeden kus dřeva. Práce Antonína byla velice pečlivá, vyznačující se kvalitou tónu a červeným lakem nástroje. Své nástroje si značil na spodní desce svým podpisem „Sandner Anton“.²²

Město mělo v těchto letech okolo 60 větších firem na výrobu nástrojů. Každá firma měla okolo 5 – 15 dělníků a snažili se o dodržování kvality, která i tak mnohdy nepřesahovala průměr. K nejvýznamnějším výrobcům patřili: Buchner Johann Ludwig – smyčcové nástroje

---

²² JALOVEC, Karel. Čeští houslaři. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1959. s. 56, 70, 81, 97

(30 dělníků), Hannawald Franz – housle, kytary a mandolíny (60 dělníků), Cremon – Geigenfabrik Müller & Co. – výroba všech strunných nástrojů, Wettinger Hugo – citory a loutny (15 dělníků). K těmto firmám je také důležité přidat i jména těch, kteří nejen vyráběli nástroje, opravovali je, ale zaměřovali se převážně na obchod s hudebními nástroji. Patřily sem například firmy: Františka Bočka, Brüdera Plachta, Hanse Müllera, nebo Johana Bašta.

Vrchol výroby hudebních nástrojů postupně odeznívá kolem roku 1922 - 1929. Zavedené postupy na zlepšení výroby se ustalují a firmy i nadále hlásí plnou zaměstnanost. Průměrně lubský nástrojářský průmysl vyprodukoval 150 000 ks houslí a 90 000 ks ostatních strunných nástrojů. Město mělo v této době okolo 5 000 obyvatel, což je nejvyšší číslo za celou dobu existence města. Dochází zde k mnoha výstavbám rodinných domů, firem, vydláždění ulic, vybudování veřejného osvětlení, ale i k zavedení prvního veřejného rozhlasu v roce 1925. Město vybuďovalo také veřejné koupaliště s kabinkami, kino a staralo se o bohatý kulturní program od plesů, přes koncerty školního orchestru, až po činnost divadelního spolku Thalía.

V létě roku 1927 byl slavnostně odhalen pomník houslařů tzv. „socha houslaře“. Pomník měl vzdát hold všem známým i neznámým houslařům a výrobcům hudebních nástrojů v Lubech, kteří se podíleli na dobré pověsti města. Houslař má dle pověsti dohlížet na to, aby z města tradice výroby hudebních nástrojů nikdy nevymizela. Odhalení pomníku se uskutečnilo za hojně účasti obyvatel i zahraničních hostů. Pomník by ale také mohl sloužit k označení konce optimistické doby dvacátých let, které vystřídalo období krize.

Počátkem roku 1930 zasáhla Luby krize. Poptávka po nástrojích začala stagnovat a postupně upadat, což vedlo k omezování výroby. V roce 1933, kdy byla probíhající krize nejhorší, byl pokles výroby oproti předchozím rokům snížen až o 80 % a počet nezaměstnaných se vyšplhal až na 12 000 lidí. Výrobci hudebních nástrojů se ocitli na pokraji existence, nebylo pro ně možné si vydělat pouze hudebními nástroji na svou obživu. Z důvodu velice nízkých platů, byl výrobce nástrojů v Lubech přirovnán k hladovějícímu umělci, jelikož si vydělával tolik co žebrák.

Konec krize se blížil až ve druhé polovině třicátých let. Nezaměstnanost začínala klesat, ale rozsah produkce již nedospěl k číslům, která zde byla před krizí. S exportem 204 920

hudebních nástrojů sice překonala rozsah lubské výroby před 1. světovou válkou, ovšem k produkci dvacátých let se již nepřiblížila.

Z důvodu blížící se daleko závažnější politické krize a následného začátku 2. světové války, byla většina místních firem předělána na výrobu zbrojního průmyslu a velké množství mužů bylo odvedeno na frontu.

23

Obr. 3
Odhalení sochy houslaře

1.4.3 OBNOVENÍ VÝROBY PO 2. SVĚTOVÉ VÁLCE

Ze všech výrobců a firem 2. světovou válku přežilo pouze 260. Z firem, které během války sloužily například jako výroby munic, se pomalu stávaly opět výroby hudebních nástrojů. Jedni z nich byly například firmy Winter a Höfner, které se zabývaly výrobou beden na munici a zbraně. Firma L. Müllera vyráběla součástky k munic. Majitel této firmy měl k dispozici i prostory výroby svého švagra Jungera. Tato prudká stagnace výroby hudebních nástrojů po celé období druhé světové války vedla k tomu, že většina firem měla ve skladech dostatek materiálu, aby se mohla po skončení války opět začít věnovat výrobě hudebních nástrojů.

²³ Odhalení sochy houslaře foto Eduard Zimmer In: PÁTEK, Jiří. *Z dějin houslařství na Chebsku: Aus der Geschichte des egerländer Geigenbaus ; Historie Lubské houslařské školy = Geschichte der Schönbacher Geigenbauschule*. Cheb: Integrovaná střední škola Cheb - Houslařská škola, 2014. ISBN 978-80-260-7712-1. s.421

Výrobu nástrojů od roku 1945 lze dělit na čtyři druhy.

Převahu tvořily malé dílny, kde se práce účastnili pouze rodinní příslušníci s maximálně dalšími dvěma členy-„pomocníky“. Své výrobky nabízeli většinou větším firmám k dalšímu zpracování, nebo se snažili o samostatný prodej svých produktů. Jedni z nich byli mistři kytaráři A. Mettal se svými dvěma spolupracovníky, F. Mettal a jeho bratr se synem či R. Hoyer se svými třemi syny. Houslaři se uchýlili k větší dělbě práce, až na pár výjimek, kdy si nechtěli nechat mistři houslaři kazit pověst svého jména někým jiným. Jedni z nich byli mistři houslaři J. Buchner a J. Kreuzinger, jejichž jména byla ve světě velice známá.

Druhá skupina byla tvořena 30 podniky, které zaměstnávaly 5 – 20 dělníků. Vyráběly se zde polotovary, ale i celé nástroje. Patřili sem například J. Brandner zabývající se výrobou viol a violoncell, který zaměstnával 20 dělníků, výrobce bas a violoncell B. Lang s 18 zaměstnanci, nebo výrobce korpusů J. Krotsche se 13 dělníky. *„Těchto 30 výroben střední velikosti tvořilo jádro nástrojářského průmyslu v Lubech a představovalo přechodnou formu mezi řemeslnou malovýrobou, faktorským systémem a náznaky továrního způsobu výroby.“²⁴*

Třetí skupinou je největší výrobce strunných nástrojů v Lubech, a tím jsou velké faktorské firmy. Zaměstnávaly několik osob na různých pozicích, jako byli například skladník, šofér, balič atd. Jednalo se o firmu Klierovi a firmu Produktiv. Zásobovalo je svou prací dohromady okolo 350 domácích dělníků.

Čtvrtou skupinou jsou továrenské výrobny. V Lubech byly v roce 1945 pouze dvě velké továrny. Podnik J. Wintera navýrobu pouzder a fabrika na výrobu ladítek, mechanik a harmonik L. Müllera. Tyto firmy si vše dělaly samy a zaměstnanci měli pevnou pracovní dobu, na kterou do továren docházeli. Dalšími majiteli menších firem byli například J. Pötzl zabývající se výrobou mandolín a houslí a další dvě strunárny majitelů A. Osmanka a J. Siebenhünera.

Od září roku 1945 je v Lubech označen hudební průmysl za pravidelný. K větším firmám byli přiřazeni správci, kteří měli na starosti chod celé firmy. Jedním ze správců byl K. J. Dvořák,

---

²⁴ PÁTEK, Jiří. *Z dějin houslařství na Chebsku: Aus der Geschichte des egerländer Geigenbaus ; Historie Lubské houslařské školy = Geschichte der Schönbacher Geigenbauschule*. Cheb: Integrovaná střední škola Cheb - Houslařská škola, 2014. ISBN 978-80-260-7712-1. s.110

kterému bylo přiděleno hned 7 firem, mezi nimi byla i firma J. Höfnera, která patřila mezi největší v Lubech. Dalšími správci byli P. Vávra a L. Prokop. Od jmenování správců si Okresní správní komise slibovala, že bude na kvalitu výroby někdo dohlížet, a tím bude kvalita nástrojů narůstat. Bohužel správci se o firmy ve většině případů ani nezajímali a nechávali za sebe vše dělat bývalé majitele firem, anebo za ně dohlíželi na výrobu vlastní dosazení úředníci, kteří oboru mnohdy ani vůbec nerozuměli. Našli se i tací, kteří chtěli funkci správců využít ve svůj prospěch. Jedni z těchto správců byli bratři Vitoušovi, kteří získali na starost jednu z největších firem, velkoobchod E. Kliera. Ti podávají roku 1945 v prosinci stížnost proti združstevňování a žádají o přidělení dalších 73 živností hudebních nástrojů do vlastní správy. V seznamu vybraných živností byl celý sortiment od opraváře nástrojů až po velkoobchod s dřevem. Tento návrh byl komisí zamítnut a bratry z funkce později odvolali.

Byli zde ale i správci, kteří svou práci prováděli zodpovědně. Příkladem nám může být činnost B. Fialy, který měl na starosti podniky na výrobu strun. S Luby měl dlouholetou zkušenost již ve třicátých letech jako obchodní zástupce. Během roku 1945 vypracovává nové výrobní postupy a koncentruje výrobu do dvou větších firem, kterými jsou firma Osmanek a Siebenhilner.

1.4.4 VÝROBNÍ DRUŽSTVO AMATI

Ministerstvo průmyslu se obávalo, aby nevznikaly čím dál větší škody špatným vedením firem v hudebním průmyslu na Lubsku, a tak daly pokyn ke sjednocení výroby hudebních nástrojů a soustředění výroby do velkých celků. Okresní správa byla proti tomuto návrhu, jelikož se obávala potlačení osobitého uměleckého charakteru výroby a o její kvalitu provedení. Nový plánovací sbor přišel v říjnu 1945 s návrhem přesunout celou výrobu do Českých Budějovic. Naštěstí ze všech návrhů, o kterých se v této době jednalo, zvítězilo založení výrobního družstva.

V září 1945 je založena Přípravná a prováděcí komise národních správců, jíž zakladateli jsou K. J. Dvořák a K. Šámal. Záměrem komise bylo vyjednat s jednotlivými správci podmínky o založení společného družstva na výrobu nástrojů. Centrum družstva mělo být v Kraslicích, to se ovšem lubským obyvatelům nelíbilo a žádali o vytvoření vlastní ústřední kanceláře. Jejich požadavku bylo nakonec 17. října 1945 vyhověno a v Kraslicích u firmy Hüttl vzniklo družstvo AMATI, jako družstvo umělecké výroby hudebních nástrojů v Lubech, Kraslicích a Plesné se sídlem v Kraslicích.

Lubské družstvo začíná téměř ihned po založení vykazovat svou aktivitu, ale koncepce členů přípravného výboru byla motivována pouze svým osobním záměrem, nikoliv řešením problémů s výrobou nástrojů. „Z dochovaných podkladů je patrné, že etapa združstevňování výroby hudebních nástrojů na Lubsku nepřinesla žádné zlepšení situace, ať již společného družstva s Kraslicemi, nebo samostatného družstva v Lubech. Ze všech pokusů o zavedení družstevní výroby tak zůstal nakonec jen paradoxní název se jménem slavného houslaře pro označení výroby dechových nástrojů.“²⁵ Nastal nejvyšší čas, přijít na jiný způsob, který by zajistil další pokračování výroby hudebních nástrojů v Lubech.

1.4.5 VZNIK CREMONY

Kolektivní národní výbor byl pověřen Zemským národním výborem k vedení 262 podniků zabývajících se výrobou hudebních nástrojů na Lubsku a Plesensku. Ve skutečnosti probíhala výroba na Lubsku pouze ve 40 podnicích. Zbytku podniků se nepodařilo po válce pokračovat ve své výrobě a od srpna roku 1945 byly zavírány, nebo předány do správy města. Majitelé těchto podniků se většinou nevrátili z války, anebo začali pracovat jako pomocní dělníci pod národní správou.

K založení nového výrobního družstva s názvem Cremona došlo v Lubech roku 1946 v červenci. Již v srpnu bylo ale opuštěno od projektu družstva z důvodů malého počtu českých zaměstnanců a problémů pětičlenného vedení družstva. Následně dochází k reorganizaci a správu začali vést pouze 3 členové. B. Hausdorfer měl na starosti zahraniční a vnitřní obchod s propagací, dalším byl J. Zabloudil, který se zabýval administrativou a správními záležitostmi. Posledním členem se stal B. Pechar, který se staral o provoz a řízení výroby.

Na jaře roku 1946 byl zahájen odsun německých obyvatel. Ministerstvo vnitra povolilo německým specialistům na výrobu nástrojů v Lubech zůstat. Jen díky tomu zde mohla výroba bez většího narušení pokračovat, jinak by bylo odsunuto okolo 800 německých specialistů na výrobu nástrojů.

---

²⁵ PÁTEK, Jirí. *Z dějin houslařství na Chebsku: Aus der Geschichte des egerländer Geigenbaus ; Historie Lubské houslařské školy = Geschichte der Schönbacher Geigenbauschule*. Cheb: Integrovaná střední škola Cheb - Houslařská škola, 2014. ISBN 978-80-260-7712-1. s.122

Cremona se stala samostatným národním podnikem až 1. ledna roku 1950. „Do čela podniku byl postaven A. Müller, vedením technické kontroly byl pověřen houslař J. Vávra a předsedou závodní organizace KSČ byl M. Rohožka.“²⁶

Roku 1953 se začínají projevovat nedostatky v dosavadní výrobě a organizaci celé práce. Výrobní provozovny byly roztroušeny po celém městě, nedostatečné zásobování polotovary trvale přerušovalo plynulý proces výroby. V těchto letech dochází k velkému poklesu v celém hudebním průmyslu, snížil se počet vývozu, a tím i ztráta zahraničních trhů. Důvodem byla opět špatná kvalita hudebních nástrojů. O kvalitu nástrojů se začal zajímat i Svaz českých skladatelů.

Cremona začala dodávat kvalitnější nástroje až poté, co B. Pechar začal kontrolovat jejich kvalitu pomocí filharmonického orchestru, který housle podroboval zkouškám a posuzoval, zda mohou nést status mistrovských nástrojů. Od roku 1956 byli uvolňováni mistři houslaři pro stavbu mistrovských nástrojů, která mohla probíhat i v jejich vlastních dílnách.

Roky 1955 – 1956 se stávají pro Cremonu rozhodující, aby si udržela své dobré jméno, musela se držet požadavků na vysokou kvalitu nástrojů, a to nejen těch mistrovských.

V šedesátých letech nabízela Cremona kolem 16 druhů viol, 60 druhů houslí, 18 druhů violoncell a přes 150 druhů kytar, tamburáckých nástrojů a mandolín.

Rok 1958 přinesl reorganizaci hudebního průmyslu, aby dne 1. dubna 1958 byla začleněna jako závod do národního podniku AMATI v Kraslicích. Jednalo se o mechanické sloučení dvou různých podniků bez jakýchkoliv principů ekonomicky efektivního soustředění. Ještě téhož roku došlo k začlenění obou podniků jako samostatných závodů oborového podniku Československé hudební nástroje Hradec Králové.

Počátkem roku 1960 dostala Cremona ohodnocení za skvělý exportní závod a k oslavám 350. výročí výroby nástrojů v Lubech byla oceněna státním vyznamenáním Za vynikající práci.

Přes veškeré pokusy modernizace výroby a lepšího vedení práce nedocházelo k potřebnému rozmachu. Výroba byla převážně i v této době ruční, nebo probíhala na starých nevykonných stojích. Řešením tohoto problému měla být šestiletá výstavba

---

²⁶ PhDr. Václav Korbel, ed. *Dílo a lidé Cremona Luby*. Hradec Králové: MTZ Gottwaldov. s.12 - 13

nového závodu. Během této dlouhé cesty za záchranou světoznámého podniku Cremona došlo k ničivé tragédii. V roce 1962, 28. 11. zachvátily plameny celou provozovnu s výrobou houslí i s přilehlými sklady. Hrozilo zastavení celé výroby houslí, ale díky pracovnímu nasazení zaměstnanců Cremony se již po 14 dnech po požáru rozběhla výroba v provizorních prostorách.

V roce 1965, kdy se výroba zcela vzpamatovala po ničivém požáru, se podařilo vyrobit poprvé v historii závodu přes 100 000 ks nástrojů (dvě třetiny z toho tvořily kytary), a to pouze s 648 zaměstnanci.

Po reorganizaci průmyslu se stala Cremona roku 1965 samostatným závodem. O rok později byly uvolněny první prostory k jejich využití. Ke slavnostnímu předání celého komplexu došlo až v roce 1967, přesněji 26. října. Díky dokončení nového závodu byla dosažena představa prvních zakladatelů Cremony, ale byly zde položeny základy rozvoje této dlouholeté tradice města Luby.

Obr. 4

27

Provozovna houslární Cremona po vyhoření roku 1962

²⁷ Provozovna houslární Cremona po vyhoření roku 1962 In: Historie Lubů | Mistr houslař Tomáš Skála. Historie Lubů | Mistr houslař Tomáš Skála [online]. Dostupné z: <http://www.violin-skala.cz/historie-lubu.html>

1.5 SOUČASNÁ VÝROBA HUDEBNÍCH NÁSTROJŮ V LUBECH

Po revoluci v roce 1989 dochází k neshodám mezi jednotlivými závody státních podniků Československých hudebních nástrojů. Cremona roku 1990 přechází na výrobní podnik, poslání podniku zůstává stále stejné, a to vyrábět kvalitní nástroje, které na trhu ustojí i narůstající konkurenci asijských výrobců. Po otevření hranic odchází mnoho zaměstnanců za vidinou vyšších peněz do Německa. Roku 1992 hlásí Cremona už jen 440 zaměstnanců. Cremona vyhlašuje z finančních důvodů téhož roku v červnu konkurz. Zestátnění vyhrál projekt tří společníků STRUNAL s.r.o. strunné nástroje Luby. Mnoho mistrů se začalo osamostatňovat a vznikají nové rodinné firmy.

V současné době houslařské řemeslo v Lubech velice upadá. Veškerá továrenská výroba byla ukončena a zůstalo zde jen málo výrobců hudebních nástrojů. Ve většině případech se jedná o rodinné podniky s dlouholetou tradicí.²⁸

1.5.1 RODINNÉ FIRMY NA VÝROBU NÁSTROJŮ

Ateliér Saldo

Rodinnou firmu na výrobu smyčců založil roku 1992 Otakar Odlas. Zaměstnával pouhé čtyři zaměstnance a zaměřoval se na výrobu všech druhů smyčců z brazilového a fernambukového dřeva od středního standardu až po nejnáročnější kategorii. Postupně se k výrobě přidali i jeho synové Milan a Luboš Odlasovi se svými manželkami Annou a Olgou.

Celá výroba začala v malé garáži. O kvalitní práci se rychle doslechly konzervatoře a jiní odběratelé po celé České republice. Pan Odlas začal nabízet své smyčce i v zahraničí a jeho výroba začala stoupat, díky tomu se zvýšil počet zaměstnanců na 17 osob.

Postupem času si získal Ateliér Saldo své odběratele i v USA, Kanadě, Španělsku a Rakousku. V roce 1998 byla z důvodu malých prostor, ke stále narůstající výrobě postavena „firma“, kde se mohla výroba nadále rozrůstat. O dva roky později byla postavena další budova, ve které probíhají větší akce firmy a koncerty.

Roku 2004 zemřel zakladatel Otakar Odlas a vedení firmy po něm převzala jeho manželka Jarmila Odlasová, která vede firmu dodnes.

---

²⁸ viz. Příloha str. III.

Akord Kvint spol. s. r. o.

Firma byla založena v roce 1991 Josefem Holišem na výrobu mimořádných, studentských, koncertních a mistrovských houslí, viol a violoncell. Celá výroba započala v pronajatých prostorách u známých. Poté koupili rozpadlý domek, ze kterého vybudovali zázemí pro svou firmu.

Mistři houslaři vyrábějí v Akord Kvintu nástroje pěti různých kvalit. Od té nejnižší, která je vhodná i pro úplného začátečníka, až po nejcennější mistrovská díla. Zakládají si na kvalitním materiálu, preciznosti provedení a kvalitě tónu. Na vše zde dohlížíjí mistři svého oboru, jako jsou například profesori pražských konzervatoří, nebo členové Dvořákova kvarteta. Nástroje se jim díky jejich kvalitě povedlo dovážet již do 28 zemí celého světa.

Strunal a.s.

Strunal byl pozůstatek světově známé Cremony, který vznikl v roce 1992. Bohužel už nikdy nezažil takový úspěch, jako jeho předchůdce.

Roku 2000 zaměstnávala společnost 300 zaměstnanců a byla schopna vyrobit okolo 12 000 smyčců, 19 000 houslí, 34 000 kytar a dalších 4 800 jiných nástrojů, jako byly například elektrické housle, kontrabasy, violoncella a vily.

Firma začala postupně upadat a nezvládala konkurenci čínských výrobců. Roku 2016 nastaly finanční problémy a firma se ocitla v exekuci a dražbě. O rok později se jí ujal soukromý investor Lukáš Mikesky. Ani to firmu bohužel nezachránilo. Společnost měla o rok později pouhých 40 zaměstnanců a byl na ni vyhlášen konkurz.

Osudnou se jí stal letošní rok 2021, kdy v červnu vyhlásila úplné ukončení výroby. Společnost měla pohledávky ve výši 57 milionů korun. K uzavření došlo po rozhodnutí o ukončení provozu Krajským soudem v Plzni.

Schneider – Kytary s tradicí

Počátky této rodinné firmy sahají až do roku 1924. Již v tomto roce stavěl Albert Schneider své první loutny a mandolíny. Pokračovatelem byl jeho syn Hugo, který pracoval i v tehdejší Cremoně.

Posledním, kdo se ujal rodinné tradice, byl vnuk Alberta Jan Schneider se svým synem Janem, kteří se věnují především výrobě velmi kvalitních kytar.

Winkler

Všichni členové této rodiny se vyučili houslařskému umění. Rodinná firma si zakládá na kvalitě a dodržování postupů výroby svých vysoce kvalitních smyčců. Své výrobky vyváží do celého světa a svou kvalitou jsou oblíbeni například u teplické filharmonie, nebo hudebníků v Singapuru.

Violin – Rácz

Zakladatelem firmy na výrobu mistrovských houslí, violoncella a viol je Petr Rácz, který byl vyučen na škole v Lubech jako houslař, poté nastoupil do Cremony a následně pomáhal s výrobou v Akord Kvintu.

Své vlastní mistrovské nástroje začal stavět pod svým jménem již v roce 1994. Od dětství se od něj učil jeho syn Michal Rácz, který již v 10 letech postavil své první housle. Michal vystudoval houslařskou školu v Chebu a poté se učil tomuto řemeslu i v Americe. Rodina začala jezdit na veletrhy do Číny, aby se o nadaných lubských mistrech dozvěděli i v cizině.

Jejich prioritou jsou mistrovské housle, violy a cella, ale mají i svou podznačku Martin W. Placht Violins, která má za úkol sjednotit houslaře v kraji. Postup výroby u této značky je rozdělen i mezi ostatní houslaře, jak tomu bylo v historii města. Uvědomují si, že to nejlepší může vzniknout jen tehdy, pokud na mistrovském díle předvede každý svůj nejlepší um. Na konečnou kvalitu nástrojů dohlížejí ale sami. Jejich cílem je přiblížit se co nejvíce k počátkům výroby na Lubsku.

Mistrovské housle od Ráčů se prodávají do Ameriky, Číny, Singapuru, Dubaje, Indie a celé Evropy.

Rodinný Atelier Skálovi

Tradice výroby hudebních nástrojů v rodině Skálů sahá až k rodu Sandnerů. Členové tohoto malého ateliéru jsou Emil Lupač, Tomáš Skála sr. a Tomáš Skála jr. Zabývají se výrobou mistrovských houslí, viol a violoncella. Všichni tři umělci vystudovali houslařskou školu a jejich nástroje, stavěné v klasických italských modelech „Stradivari a Guarneri“, sklízí úspěch po celém světě.

Houslaři Emil Lupač a Tomáš Skála sr. byli přijati v Kruhu umělců houslařů a díky tomu, získávají plnohodnotné označení mistra houslaře.

2 STRUČNÉ SEZNÁMENÍ S VÝROBOU HUDEBNÍCH NÁSTROJŮ V KRASLICÍCH

2.1 POČÁTKY VÝROBY

Výroba hudebních nástrojů v Kraslicích sahá až do druhé poloviny 16. století. Za horníky, kteří se v této době na Kraslicku hojně objevovali, přicházeli i hudebníci a samotní výrobci hudebních nástrojů.

Prvním nedoloženým výrobcem, který zde působil, byl Johannes Artes, někdy zmiňovaný také jako Artus. V matrice z roku 1610 se o J. Artesu mluví jako o tzv. „Kunstmaler und Instrumentist“. Podle záznamů se mělo jednat pravděpodobně o výrobce houslí, ale nelze jistě určit, že tomu tak opravdu bylo. Pochybné je i označení J. Artese slovem „Instrumentist“, které se v této době nevyužívalo pro výrobce nástrojů. V matrice se mluví o výrobcu hudebních nástrojů až v roce 1631. Jedná se o Melchiora Lorenze, výrobce houslí. Dalšími známými houslaři z tohoto období jsou Bartolomeus Lippolt, Johann Gottfried Gözel, Georg Kutzendörfer a jeho syn Johann Adam Kutzendörfer. Během třicetileté války bylo mnoho občanů Kraslic exilováno do Saska. V Markneukirchenu byl v roce 1677 založen 12 mistry houslaři cech. Na jeho založení se podíleli i výše zmínění Johann Adam Kutzendörfer a Johann Gottfried Gözel.

Ze zbylé historie se nám bohužel nedochoval dostatek materiálů ani nástrojů. Prameny se zmiňují až v 18. století o výrobcu smyčců Johannu Messanim.

2.2 VÝROBA 18. STOLETÍ

Kraslice nebyly nikdy proslaveny výrobou houslí, jako tomu bylo v Lubech. Jejich dominantou byla vždy výroba žesťových a dřevěných dechových nástrojů, která zde započala v 18. století.

V matrikách z roku 1751 je zmíněn první kraslický výrobce trubek Josef Johann Anger. Ve svých 28 letech zde založil svou firmu, kterou po něm později převzal jeho syn Josef Simon Anger, který předtím pracoval u výrobce nástrojů Sattlera. Jako dalšími výrobci této doby jsou zmiňováni Josef Anton Bauer, jako výrobce rohů, a Josef Fischer s Antonem Lausmannem, jako výrobci žesťových nástrojů.

Kraslice využívaly k vytváření nástrojů vlastní zdroje, ale i materiál dodávaný z nedaleké Stříbrné, kde se těžilo stříbro, a vyráběl plech. Výroba se začala postupně rozrůstat a k žesťovým nástrojům přibýly také nástroje dřevěné dechové. Petr Ignaz Riedl je prvním

doloženým výrobcem dřevěných dechových nástrojů v Kraslicích. Jeho bratr Josef Ignaz Riedl se od roku 1790 zabývá výrobou klarinetů.

Koncem 18. století je zde výroba hudebních nástrojů silně ukotvena. V seznamu domů je uvedeno celkem šest obchodníků s houslemi, kteří tuto obživu měli spíše jako vedlejší přivýdělek. Výroba zde probíhala především řemeslným způsobem, díky které byly nástroje sice originální, ale kvalitou se nikam neposouvaly. Posun vpřed přinesla až tovární výroba, která zde započala roku 1876 založením rodinné továrny na výrobu nástrojů s názvem Wenzel. Stowasser's Söhne. Jejimi zakladateli byli bratři Josef, Richard a Julius Stowasserovi.

2.3 VÝROBA 19. STOLETÍ

Začátkem 19. století zasahuje i zde průmyslová revoluce do výroby hudebních nástrojů. Změny lze pozorovat ve zlepšení kvality nástrojů, ale především v přechodu z manufaktur na průmyslovou výrobu. Výroba se zde dělila na tři základní typy, které se zde udržely až do poloviny 20. století.²⁹

O rozsahu výroby na Kraslicku nás přesněji informuje Sommerova topografie z roku 1846. „*Na panství kraslickém byli v té době 4 výrobci hudebních nástrojů, přímo ve městě pak 20 výrobců se 40 tovaryši, kteří vyráběli nástroje z mosazného plechu. Dále zde bylo 12 mistrů vyrábějících dřevěné dechové nástroje s 25 tovaryši, 3 výrobci smyčcových nástrojů se 6 tovaryši, 2 výrobci harmonik s 3 tovaryši, 3 výrobci strojků pro dechové nástroje se 2 tovaryši (není jasné, zda je míněna specializovaná výroba strojiva pro nátrubkové nástroje, nebo výroba mechaniky pro dřevěné dechové nástroje) a 3 výrobci smyčců se 2 tovaryši.*“³⁰ Výroba se během následujících několika let postupně rozrůstala.

Roku 1864 byla v Kraslicích, na podnět rodáka rytíře Richarda Dotzauera, vybudována hudební škola, jejímž cílem bylo vychovat nové, kvalitní výrobce hudebních nástrojů. Škola byla roku 1882 zestátněna. Její oficiální název byl „*Fachschule für Musikunterricht und Musikinstrumentenbauer*“³¹, což v překladu znamená Odborná škola pro hudební

²⁹ viz podkapitola 1.3 Výroba v 19. století s. 8., 3. odstavec

³⁰ FIALA, Jaroslav, Jindřich KELLER a Jiří MATĚJČEK. *KRASLICE město a hudba*. národní podnik Amati Kraslice, 1970. str. 18

³¹ *Kraslice* – Wikipedia: *Kraslice* [online]. [cit. 2021-5-5]. Dostupné z: https://de.wikipedia.org/wiki/Kraslice?fbclid=IwAR3ajtRP2dB103J2X75IGKUEtmgPeqgsVokJ0HX-WNZoOFSvr73lps2q65A#Ehemalige_Musikinstrumenten-Fabriken

výchovu a výrobce hudebních nástrojů. Škola měla okolo 240 žáků a jedním z významných ředitelů, byl Francouz Adrien Michel, který se učil vyrábět nástroje ve Francii.

2.4 VÝROBA 20. STOLETÍ

Před nástupem první světové války byla výroba hudebních nástrojů v Kraslicích na samém vrcholu. Ve městě bylo devět továren na výrobu instrumentů. Jednou z nich byla například firma V. Kohler's Söhne pod vedením Vincenta Kohlera, který společně s Bohland & Fuchs založili v roce 1850 největší firmu, zaměřenou na výrobu žesťových nástrojů v celé Evropě. Uzavření hranic během první světové války mělo velký dopad na export nástrojů do zahraničí. Během druhé světové války zbylo po mužích odvedených na frontu ve firmách mnoho volných pozic a výroba tím velice trpěla. Ke konci druhé světové války se začaly firmy slučovat díky nedostatku odborníků. Jednou z těchto nově vzniklých továren byla i světově známá fabrika AMATI.

2.5 NEJVÝZNAMNĚJŠÍ VÝROBCI HUDEBNÍCH NÁSTROJŮ V KRASLICÍCH

2.5.1 BOHLAND & FUCHS

Firma byla založena v roce 1850 Gustavem Bohlandem. O dvacet let později se k němu připojuje jeho společník Martin Fuchs. Jejich nástroje bylo možné poznat podle ochranné známky ve tvaru kotvy s iniciály B a F.

Fuchs měl na starosti vedení firmy. Díky němu se podnik stal prvním ve městě, který využíval zařízení na parní pohon. Nástrojové zpracování bylo velice kvalitní, od čistého zvuku až po precísní provedení vzhledu. Firma nabízela velký sortiment nástrojů zahrnující například dřevěné dechové nástroje, žesťové nástroje (pozouny, křídlovky, baskřídlovky), až po bicí nástroje. Závod vyráběl ročně okolo 6 000 nástrojů a sklízel s nimi úspěch po celém světě.

Firma je zapsána také v Guinnessově knize rekordů. Podařilo se jí takové počty, díky výrobě subkontrabasové tuby v B tzv. Riesen – Bass. *„Váží 80 kg, je 2,40 m vysoká, délka tubusu činí 13,68 m a roztrub má průměr přes metr.“*³² Zvláštností je, že i přes její rozměry bylo možné na nástroj hrát. Potřebovali jste k tomu ale dva lidi, jeden foukal a druhá hrál. Tuba byla zhotovena z důvodu účasti na výstavě v New Yorku.

---

³² FIALA, Jaroslav, Jindřich KELLER a Jiří MATĚJČEK. *KRASLICE město a hudba*. Národní podnik Amati Kraslice, 1970. s. 38

Závod převzali po smrti rodičů jejich synové, ten zůstal otevřený pod svým jménem až do roku 1945, kdy se stal součástí sdružení výrobců hudebních nástrojů AMATI Kraslice.

2.5.2 KOHLERT

Jméno Kohlert, občas psáno také jako Köhler, je v historii výroby hudebních nástrojů v Kraslicích dobře známo. Prvním tvůrcem instrumentů z tohoto rodu byl Ignaz Kohlert, který vyráběl dechové nástroje již počátkem 19. století. Jeho syn Vincent založil rodinnou dílnu, ve které se věnoval výrobě klarinetů, které měly dobrou pověst. Měl tři syny, kteří po něm dílnu převzali a přetvořili ji na továrnu jménem „V. Kohlert’s Söhne“ v překladu V. Kohlertovi synové.

Nebáli se experimentovat a vymýšlet nový sortiment. V roce 1900 začali vyrábět saxofony s vlastním klapkovým systémem tzv. Kohlert - systém. Firma vyráběla saxofony, hoboje, klarinety, dokonce i skleněné klarinety. Dalším neobvyklým nástrojem je tzv. „saxo - oboe“, hoboj s klapkovým systémem saxofonu. V roce 1933 postavila firma také maxi klarinet.

Firma fungovala do konce druhé světové války, kdy došlo k jejímu zestátnění, a byla přidána ke sdružení výrobců hudebních nástrojů AMATI Kraslice. „*Za zmínku stojí i jejich saxofonový orchestr, který měl 24 členů.*“³³

34

Obr. 5

Maxi klarinet od firmy V. Kohlert’s Söhne

³³ KAJABOVÁ, Michaela. *VÝROBA HUDEBNÍCH NÁSTROJŮ V KRASLICÍCH*. Plzeň, 2012. Bakalářská práce. Západočeská univerzita v Plzni. Vedoucí práce Mgr. Vít Aschenbrenner. s. 11

³⁴ Maxi klarinet od firmy V. Kohlert’s Söhne In: Historie | AMATI. *Výroba hudebních dechových nástrojů | AMATI* [online]. [cit. 2021-04-23]. Dostupné z: <http://www.amati.cz/cz/spolecnost/historie>

2.5.3 AMATI - DENAK

Firma AMATI je ze všech uvedených nejmladší. Její počátky jsou datovány k září roku 1945, kdy vzniklo družstvo výrobců hudebních nástrojů s názvem AMATI. Svůj název získalo podle známého italského houslaře Nicola Amatiho, a to z důvodu, že se zde kromě dechových nástrojů, předpokládala také výroba smyčcových nástrojů.

Roku 1948 došlo k zestátnění veškerých podniků, kdy se stal z družstva podnik AMATI. Výroba začala vzrůstat a zaměřovat se především na bicí a dechové nástroje. Od 60. let vystavuje firma své výrobky pravidelně na veletrzích, aby se dostali do světového povědomí. Po roce 1990 došlo k privatizaci státního podniku Amati a v říjnu roku 1993 byla založena společnost s ručením omezeným AMATI - Denak (Denak = Dechové nástroje Kraslice s.r.o.).³⁵

Veškeré nástroje vyráběné ve firmě AMATI - DENAK jsou tvořeny z velice kvalitních materiálů, s precizností a za pomoci moderních technologií v procesu celé výroby. Nástroje jsou vyhlášený svým krásným zvukem, vzhledem a cenovou dostupností.

Osud světově známé firmy AMATI se v mnoha ohledech neliší od osudu lubského Strunalu. V roce 2019 se dostala firma do insolvence z důvodu dlouhodobých dluhů, které se vyšplhaly až do výše 182 milionů korun. Až v únoru roku 2021 se firmě podařilo najít nového majitele, kterým je podnikatel Roman Staněk, majitel brněnské firmy RIQ Investments. Firmě AMATI by chtěl navrátit její slávu a dostat její nástroje opět do světového podvědomí.

---

³⁵ FIALA, Jaroslav. *Několik pohledů na hudební kulturu západních Čech*. Plzeň: Západočeská univerzita, 2001. ISBN 80-7082-830-7. s. 95

ZÁVĚR

Cílem mé bakalářské práce bylo přiblížit historii výroby hudebních nástrojů, a to především tradiční výrobu v Lubech.

Historie celého města je velice zajímavá a příběh výroby hudebních nástrojů mne svým rozsahem velice překvapil. Malé město skrývá širokou historii houslařského řemesla, která započala již v 17. století a pokračuje zde až dodnes.

Od malých rodinných dílen se výroba pomalu rozrůstala do manufaktur, až po masovou výrobu ve velkých továrnách, kterou byla například světově známá Cremona. Je úctyhodné, že v tak malém městečku, které nikdy nepřesáhlo 5 000 obyvatel, se v jednu dobu dokázalo podílet na výrobě hudebních nástrojů až 4 000 lidí. Bohužel s příchodem odsunu německého národa, výroba upadá. Problémy ve výrobě hudebních nástrojů lze pozorovat ale již dříve. Kvalita nástrojů nebyla taková jako v počátku výroby a vše bylo mířeno pouze na kvantitu. Můžeme se už jen dohadovat, jak by na tom byla výroba nástrojů v Lubech dnes, když by nikdo nehledal na tomto krásném řemeslu svůj osobní zájem a lpělo se více na kvalitě vyrobených nástrojů, které se rozhodně ve většině případů nedají hodnotit jako kvalitní mistrovské nástroje.

Kvalitu houslařských výrobků lze v současnosti nejlépe hodnotit podle členství v organizaci Kruhu umělců houslařů. Je to dle mého názoru doložitelný důkaz o kvalitní práci mistra houslaře.

V současné době lze mluvit o výrobě houslařských nástrojů, jako o postupně zanikajícím řemeslu. Nejen v Lubech, ale i v celé České republice není dostatečný zájem o jejich výrobu, což nám dokládá i počet odborných škol, zaměřených na výrobu houslí. Jediná škola zabývající se umělecko-řemeslnou výrobou strunných nástrojů v České republice, je výše zmíněná IŠS Cheb.

Bakalářská práce mi přiblížila výrobu hudebních nástrojů a celou historii mého rodného města. Změnila můj celkový pohled na kraj, otevřela ve mne velký zájem o samotnou historii města a díky získaným vědomostem ve mne vybuodovala hrdost na své rodné město. Výrobce nástrojů nyní vnímám jako opravdové mistry, kteří se snaží udržet dlouholetou tradici.

O výrobu hudebních nástrojů a její dlouholetou tradici by se měl zajímat každý, kdo hraje na nějaký hudební nástroj. Jakmile by zjistil, kolik práce a předávání zkušeností stojí za výrobou jednoho nástroje, začal by si ho hned více vážit.

Můj velký obdiv mají všichni umělci, kteří se snaží udržet tradici výroby nástrojů v Karlovarském kraji, ačkoliv budoucnost tohoto řemesla je velice vratká. Překvapilo mne nasazení nejmladšího houslaře v Lubech k celému řemeslu. Jeho nadšení pro udržení tradice a vybudování si vlastního jména na trhu by mělo být příkladem i pro ostatní. Ani na chvíli nepochybil o tom, že by se vydal špatnou cestou a doufá v to, že si dokáže vybudovat své jméno jako kvalitní výrobce hudebních nástrojů z houslařského města Luby.

RESUMÉ

Ve své bakalářské práci jsem se zaměřila na tradiční výrobu hudebních nástrojů v Karlovarském kraji. V úvodu práce jsem se zamyslela nad tím, proč jsem si téma práce vybrala a co bych chtěla mou prací předat. Zbylá část je členěna do dvou kapitol. První z nich je rozsáhlejší a zabývá se výrobou hudebních nástrojů v Lubech. Obsahuje i mnoho podkapitol od samotných počátků výroby, kde je věnována i vlastní část Johannu Adamu Pöpelovi. Dále se ve své práci věnuji výrobě v 18. a 19. století, ve kterém má významnou roli Schönbašská houslařská škola. Následuje rozsáhlá podkapitola o výrobě dvacátých let, která je rozdělena do mnoha celků, počínaje obdobím rozvoje v letech 1900 – 1914, až po vznik světoznámé Cremony. Současná výroba hudebních nástrojů v Lubech je shrnuta v poslední větší podkapitole. Následuje druhá velká kapitola, která se zabývá okrajově výrobou hudebních nástrojů v Kraslicích. Ta je rozdělena do pěti menších podkapitol, od počátků výroby, až po představení nejvýznamnějších výrobců hudebních nástrojů v Kraslicích. Celou práci uzavírá rozhovor s nejmladším houslařem z Lubů Michalem Ráczem.

In my bachelor thesis I focus on the traditional production of musical instruments in Karlovy Vary region. The introduction of the work describes the theme, why I chose this topic and what I would like to pass on with my work. The main part of the essay is divided into two chapters. The first chapter is the more extensive and illustrates rounded production of musical instruments in Luby. It contains numerous subchapters about the beginning of a music production, where one part is dedicated to Johann Adam Pöpel.

Moreover, I focus in my work at the production in 18th and 19th centuries in which the Schönbašská violin school plays an important role. An extensive subchapter follows, which describes the production in the 1920s which is divided into various units, which starts of the period of development in the years 1900 - 1914, after the establishment of the world-famous Cremona. The current production of musical instruments in Luby is summarized in the last larger subchapter. It consists of the second large chapter, which deals marginally with the production of musical instruments in Kraslice. It is divided into five smaller subchapters, from the beginnings of production to the introduction of the most important manufacturers of musical instruments in Kraslice. The whole work concludes with an interview with the youngest violinist from Luby, Michal Ráczem.

SEZNAM LITERATURY

FIALA, Jaroslav, Jindřich KELLER a Jiří MATĚJČEK. *KRASLICE město a hudba*.
Národní podnik Amati Kraslice, 1970.

FIALA, Jaroslav. *Několik pohledů na hudební kulturu západních Čech*. Plzeň:
Západočeská univerzita, 2001. ISBN 80-7082-830-7.

FOLPRECHT, Jan. *Citery v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Ostrava: Opus Print ve
spolupráci se Sdružením citerového klubu Radegast, 2005. ISBN 80-239-6574-3.

JALOVEC, Karel. *Čeští houslaři*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a
umění, 1959.

KAJABOVÁ, Michaela. *VÝROBA HUDEBNÍCH NÁSTROJŮ V KRASLICÍCH*. Plzeň,
2012. Bakalářská práce. Západočeská univerzita v Plzni. Vedoucí práce Mgr. Vít
Aschenbrenner.

PhDr. Václav Korbel, ed. *Dílo a lidé Cremona Luby*. Hradec Králové: MTZ Gottwaldov.

PÁTEK, Jiří. *Z dějin houslařství na Chebsku: Aus der Geschichte des egerländer
Geigenbaus ; Historie Lubské houslařské školy = Geschichte der Schönbacher
Geigenbauschule*. Cheb: Integrovaná střední škola Cheb - Houslařská škola, 2014. ISBN
978-80-260-7712-1.

PELANT, Jan. *Města a městečka Západočeského kraje: stručné dějiny, současnost a
výběrová bibliografie 129 míst*. 2. vyd. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1988.

SKOKAN, František. *Svět houslí*. Praha: Státní hudební vydavatelství, 1965.

SOMMER, Johann. *Das Königreich Böhmen: statistisch-topographisch dargestellt. Bd. 13
Rakonitzer Kreis*. Praha: J. G. Calve, 1845.

VRKOČOVÁ, Ludmila. *Domovem hudby*. Praha: Panton, 1988.

WALTEROVÁ, Kristýna. *Cechy potravinářských řemesel v Mnichově Hradišti*. Praha, 2017. Bakalářská práce. Univerzita Karlova. Vedoucí práce Doc. PhDr. Ivana Ebelová, CSc.

SEZNAM ONLINE ZDROJŮ

Dějepis.com: Třicetiletá válka [online]. Václav Němec, Hana Gernešová [cit. 2021-5-5]. Dostupné z: <https://www.dejepis.com/ucebnice/tricetileta-valka/>
Zkopírovat citaci

Historie | AMATI. *Výroba hudebních dechových nástrojů | AMATI* [online]. [cit. 2021-04-23]. Dostupné z: <http://www.amati.cz/cz/spolecnost/historie>

Historie Lubů | Mistr houslař Tomáš Skála. *Historie Lubů | Mistr houslař Tomáš Skála* [online]. Dostupné z: <http://www.violin-skala.cz/historie-lubu.html>

Houslařská škola více o škole ISS Čeb: HOUSLAŘSKÁ ŠKOLA – VÍCE O ŠKOLE [online]. [cit. 2021-04-13]. Dostupné z: <https://www.isscheb.eu/houslarska-skola/>

Kraslice – Wikipedia: Kraslice [online]. [cit. 2021-5-5]. Dostupné z: https://de.wikipedia.org/wiki/Kraslice?fbclid=IwAR3ajtRP2dB103J2X75IGKUEtmgPeqgsVokJOHX-WNZoOFSvr73lps2q65A#Ehemalige_Musikinstrumenten-Fabriken

Výroba hudebních nástrojů v Lubech: 4. Založení a vývoj Odborné houslařské školy v Lubech. *Výroba hudebních nástrojů v Lubech* [online]. [cit. 2021-04-13]. Dostupné z: <http://absolventi.gymcheb.cz/2006/lukodaj/lucka1/zalozeniavyvojskoly.html>

Založení a vývoj Odborné houslařské školy v Lubech: založení a vývoj školy do roku 1945. *Historie výroby hudebních nástrojů v Lubech a okolí* [online]. [cit. 2020-11-06]. Dostupné z: <http://absolventi.gymcheb.cz/2006/lukodaj/lucka1/zalozeniavyvojskoly.html>

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. 1 - Viola Johana Adama Pöpela z roku 1664.....	str. 6
Obr. 2 - Státní houslařská škola v Lubech u Chebu.....	str. 15
Obr. 3 - Odhalení sochy houslaře.....	str. 21
Obr. 4 - Provozovna houslářny Cremona po vyhoření roku 1962.....	str. 26
Obr. 5 - Maxi klarinet od firmy V. Kohlert‘ s Söhne.....	str. 33

PŘÍLOHA**Rozhovor s nejmladším houslařem v Lubech Michalem Rácem****Co tě přimělo k tomu věnovat se houslařskému řemeslu?**

Myslím si, že v tom má velkou zásluhu můj otec. Už odmala jsem ho pozoroval, jak v dílně vyrábí své nástroje. Začal jsem se mu plést pod ruce a později mi začal dávat práci. Samotné řemeslo mě velice nadchlo a zůstanu mu navždy věrný.

Co tě na houslařství baví nejvíce?

To je velice těžká otázka. Houslařství mě baví celkově, ale nejvíce se mi na něm líbí ta tvořivost, která je naprosto skvělá. Vyrobit nástroj, který někomu dalšímu může udělat radost a ten muzikant, díky vašemu nástroji, dělá radost dál posluchačům. Tvořím něco co má hlavu a patu a to mne vnitřně naplňuje. Jsem rád, že tu po mne může zůstat nástroj, který ponese mé jméno.

Kdo je tvým největším vzorem?

V tento moment na tuto otázku nedokážu úplně odpovědět, ale když jsem byl mladší, tak to byl můj otec. Chtěl jsem být jako on, nějakým způsobem se vyrovnat jeho kvalitě práce. Vždy svou práci dělal v mých očích dokonale. Dnes už se mi daří vyrovnat se jeho práci a další vzory zatím nehledám.

Samozřejmě se snaží člověk nahlížet na práci významných umělců, jako byli například Stradivari, Guarneri, ale že bych měl v těchto mistrech přímo svůj vzor, to opravdu ne.

Mám na výrobu nástrojů svůj vlastní pohled. Snažím se řídit svými vizemi a dělat vše podle svého nejlepšího vědomí a svědomí.

Čím se tvé nástroje vyznačují, co je pro ně typické?

Samotný koncept houslí je daný, tam se toho už moc vymyslet nedá. Samozřejmě mám svůj štítek se svým jménem a na každém nástroji je i vypálené razítko naší rodinné firmy.

Takové ty umělecké věci, které si každý dělá jinak, odhalí už jen zkušený člověk. Když se podíváte na provedení šneka „hlavičky“, efa, najdete zde kus umělce, který do toho dal své srdce. Jde pouze o detaily, které jsou ovšem velice důležité a dá se podle nich poznat, odkud daný nástroj pochází.

Který nástroj je tvému srdci nejbližší?

U mne se na prvním místě perou housle s cellem. Cella jsou úžasný nástroj a v mém pohledu, jsou si rovny s houslemi. Violy a basy sice také patří ke smyčcovým nástrojům a jsou mi tedy blízké, ale nachází se daleko za mými oblíbenými.

Který nástroj bys považoval za svůj největší úspěch?

V tuto chvíli nemám vyrobeno stovky nástrojů. Ale za svůj největší úspěch považuji nástroj, který jsem vyrobil v osmnácti letech pro 14 letou Miriam Magdalenu Hanikovou, která na něj hraje dodnes. Lidé v jejím okolí se jí dodnes ptají, kdo tento nástroj vyráběl a dělá mi hezkou reklamu. To je pro mne to uznání, že člověk odvedl dobrou práci.

Spolupracoval jsi někdy s nějakými známými hudebníky?

Jak jsem říkal, pro mne samotného je největší úspěch nástroj pro Miriam. Ale s otcem jsme spolupracovali s Václavem Hudečkem, kterému jsme věnovali několik nástrojů do mistrovských kurzů, které probíhaly v Luhačovicích.

Jaké jsou tvé další zájmy kromě houslařského řemesla?

Podstatnou část času, který mám, tvoří houslařské řemeslo. Dalšími koníčky mi jsou sport, studium hry na housle a americká auta.

Co plánuješ v nejbližší době?

Plánů mám mnoho. Chtěl bych se dostat do podvědomí muzikantů, aby si řekli „jo tenhle kluk umí vyrobit kvalitní nástroj“ zavolali si a chtěli po mne vyrobit svůj vlastní. Snažím se na tom aktivně pracovat skrz sociální sítě, samozřejmě i za pomoci různých výstav. Mým cílem je to, aby si lidi jednoho dne řekli, že jsem kvalitní výrobce nástrojů a aby mé jméno něco ve světě hudebních nástrojů znamenalo.

Máš za svou zatím krátkou kariéru houslaře nějakou historku, na kterou rád či nerad vzpomínáš?

Ošklivých historek mám mnoho od zničených vypůjčených nástrojů, které se mi vracely například s provrtanou dírou ve vrchní desce až po kobylku spojenou s duší. Ale historku, na kterou velice rád vzpomínám, je má stáž v Americe na Aljašce ve městě Anchorage,

kde jsem byl celé tři měsíce. Tuto zkušenost jsem získal díky svému otci, který za mnou v mých 17 letech přišel a nabídl mi tuto stáž. Neváhal jsem ani minutu a vydal se poprvé v životě na leteckou cestu do Ameriky nasbírat co nejvíce zkušeností.

Jak vidíš budoucnost houslařského řemesla? Má podle tvého názoru nějakou budoucnost, nebo zde zcela zanikne?

Z mého pohledu je houslařství v Lubech na úpadku. Tím, že byla ukončena výroba ve Strunalu, město velice upadá v tomto řemesle. Stará generace houslařů se výrobě už nevěnuje a mladých pokračovatelů je zde málo.

Naše rodina má zájem o to, aby tradiční houslařství v Lubech zůstalo a začalo postupně opět rozkvétat. Samozřejmě za tím bude strašně moc práce, ale doopravdy tomu chceme vrátit slávu, aby si opět lidé začali povídat o Lubech, jako o městě ve kterém se vyrábějí kvalitní housle. Vše záleží jen na lidech, jak se k tomu budou stavět. K dosažení takového úspěchu je i důležitá spolupráce mezi všemi houslaři, ne jen jedné rodiny. Mnoho lidí si nedokáže ani představit, kolik úsilí stojí zachránit houslařství.

V současné době je v Lubech malý počet houslařů. Ono jich tady dle mého názoru ani víc nebude. Na počtu houslařů ale, dle mého názoru, zas tak nezáleží. Naše snaha je toto tradiční řemeslo povznést na světovou úroveň, aby se zde opět začali sjíždět lidé z celého světa. Důležité je kontaktovat správné lidi, kteří tomu všemu dají to tzv. „gró“.

Vše je jen o lidském přístupu. Luby byly úspěšné a možná by tomu bylo tak i dnes, kdyby v posledních letech nebyli ve vedení Strunalu lidé, kteří se ho snažili, dle mého názoru, jen vytunelovat. Nedokázali nástrojům dát takovou kvalitu, jakou by měly mít.

Jak se říká „Voják se stará, voják má.“, musíte tomu dát co nejvíce úsilí, aby se Vám začalo alespoň trochu dařit. Spousta lidí je ale bohužel moc pohodlných a čekají, že za nimi přijdou zákazníci sami a nebudou muset pro to hnout ani prstem. Musíme si uvědomit, že jsme malé město, které svou slávu má již za sebou. Pokud se nebudeme snažit, nikdy už nás nebudou nazývat, jako město proslulé výrobou houslí a to by byla velká škoda.³⁶

---

³⁶ Ke zveřejnění rozhovoru mi byl udělen souhlas Michala Rácze.